

אילזה אייכנגר: סיפור־ראי

כשמסיע מישהו את ארונו, מוציאו מן המקום, כשאת רואה את השמיים מוריקים וכשאת מבקשת לחסוך מן הכוהן את נאום־ההספד שלו, הרי אז שעתך לקום, חרש, כפי שקמים ילדים, בחדור האור בבוקר מבעד לחרפי־התריס, במתגנב, שהאחות לא תראה—ומהר!!!

אך הנה כבר התחיל הכוהן, ואת שומעת את קולו, צעיר ושקוד ובל־ייעצר, כבר את שומעת אותו מדבר. הניחי לזה! הניחי להם למידברותיו הטובים שישקעו בתהום הגשם הסומא. קברך פתוח. הניחי לה לתוחלתו החפזוה שיאבד סברה קודם שתצמח לה הישועה. אם את מניחה לו לא יידע עוד בסוף אם כבר התחיל. ולפי שאינו יודע זאת, נותן הוא לנושאי־המיטה את האות. והנושאים אינם מרבים בשאלות, וחוזרים ונושאים את מיטתך למעלה. ונוטלים את הזר מעל המכסה, ומחזירים אותו לצעיר העומד שחוח לפני הקבר. האיש הצעיר נוטל את זר, ומחליק מהורהר את כל הסרטים, זוקף לרגע את מצחו, והגשם מטיח אגלי־דמעות אחדים על לחיו. אז נע המסע לאורך החומה בדרך החזרה. שוב נדלקים, מחדש, הנרות בקאפילה הקטנה, המכוערת, והכוהן אומר את תפילות־האשכבה, כדי שתוכלי לחיות. הוא מנענע בחזקה את ידו של הצעיר ומאחל לו, מחמת המבוכה, מזל וברכה. קבורתו הראשונה היא זו, והוא מסמיק עד עומק צווארו. ועוד קודם שיספיק לתקן את עצמו, כבר האיש הצעיר איננו. מה נותר עוד לעשות? אם איחל מישהו מזל וברכה למתאבל, לא נותר לו אלא להשיב את הנפטר אל ביתו.

וכבר חזרת העגלה, וארונוך בה, ונוסעת במעלה הרחוב הארוך. משמאל ומימין עומדים בתים, ובכל החלונות נרקיסים צהובים, כפי שהם גם שזורים בכל הזרים, ואין את יכולה לעשות כנגד זה ולא־כלום. ילדים לוחצים את פניהם אל זוגיות סגורות. גשם יורד, אבל אחד מהם בכל־זאת ירוץ אל מחוץ לשער הבית. נתלה הוא באחוריה של עגלת־המתים, מופל ממנה, ונשאר מאחור. הילד שם שתי ידיו מעל עיניו ומביט אחריכם בכעס. וכי היכן ייתלה אדם, אם הוא גר ברחוב־בית־הקברות? בצומת־רחובות עגלתך מחכה לאור הירוק. הגשם נחלש. הטיפות טופפות על גג המרכבה. המספוא נותן ריחו מרחוק. הרחובות רחוצים, והרקיע מניח כפו על כל הגגות. עגלתך נוסעת, מפני הנימוס בלבד, שעה־שלושה ליד החשמלית. שני ילדים קטנים מתערבים על כבודם. אך זה ששם על החשמלית, יפסיד. יכולת להזהיר אותה, אך בשל כבוד כזה עדיין לא יצא אדם מארונו. האריכי רוחך. הרי הימים ימי ראשית־קיץ. והבוקר אז עוד אחזו שעה ארוכה בלילו. ובטרם יחשיך, וכל הפעוטות נעלמים משולי הרחוב, כבר נכנסת העגלה אל חצר בית־החולים, גם פס־של־ירח נמשח על הפניסה. ועגלת־המתים נוסעת, עליזה, הביתה.

נושאים הם את ארונוך בדרך הכניסה האחרת אל בית-הדגל. שם ממתין הסדן הריק, שחור ומוגבה-במשופע, והם שמים עליו את הארון וחוזרים ופותחים אותו, ואחד מהם מקלל מפני שהמסמרים דפוקים חזק מדי. יסודיות ארוורה זו!

מיד אחר-כך בא גם האיש הצעיר ומביא בחזרה את הזר, וזה הרגע האחרון ממש. האנשים מסדרים את הלולאות, ומניחים אותו למראשות, תנוח דעתך: הזר כאן במקומו הנכון. עד מחר מתרעננים הפרחים הנבולים, וייסגרו לפקעות. הלילה את נשארת לבדך, הצלב בין הידיים, גם במשך היום תהיה לך מנוחה הרבה. לאחר-מכן לא תצליחי עוד לשכב שקטה כל-כך.

ביום האחר חוזר האיש הצעיר ובא. ולפי שאין הגשם תורם לו דמעות, מביט הוא אל הריק ומסובב את הכובע בין אצבעותיו. רק קודם שישומו שוב את הארון על הלוח, טופח הוא את ידיו אל פניו. הוא בוכה. אין את נשארת זמן רב בבית-הדגל. מדוע הוא בוכה? מכסה-הארון מונח רופף, והבוקר אור. האנקורים צווחים שמחים. אין הם יודעים שאסור להעיר את המתים. האיש הצעיר מתהלך לפני ארונוך כמי שצלוחיות-של-זכוכית בין פסיעותיו. הרוח קריר והזוי, תינוק לא-בגיר.

נושאים הם אותך לתוך הבית ובמעלה-המדרגות. את מוצאת מן הארון. מיטתך מוצעת, רעננה. האיש הצעיר מביט מבעד לחלון אל החצר למטה, זוג יונים מזדווגים כאן והומים בקול, בשאט-נפט סר הוא משם.

והנה כבר החזיר-השכיבו אותך במיטה: ושוב קשרו לך את המטפחת על הפה, והמטפחת כה מנפרת אותך. האיש מתחיל לצעוק ונופל עליך. הם מסלקים אותך, מעדנות. "שקט!" כתוב על הקירות, בתי-החולים מלאים עכשיו, אסור להם למתים להתעורר במקום מדי.

מן הנמל עולה לילת הספינות. להפלגה או לשיבה? מי יודע? של המתים. אך האניות מוסיפות לילל. וקצת לאחר-מכך ייאלצו להסיר את המטפחת מעל ראשך, בין ירצו ובין לא ירצו. והם ירחצו אותך ויחליפו את כתנותיך, ואחד מהם ישתוחח בחפזו מעל לברך, מהרה, כל עוד מתה הינך. אין עוד פנאי הרבה, ובכך אשמות האניות. הבוקר כבר מקדיר. הם פותחים את עיניך, והן נוצצות בלובן. גם אין אומרים עוד עכשיו, כי את שלווה למראה, התודה לשמי-מרום. המלים גוועות בפיהם.

חכי-עוד! מיד הסתלקו. איש אינו רוצה להיות עך, כי על כך עוד עולים היום על המוקד.

עוזבים הם אותך יחידה-לנפשך. כה יחידה הם משאירים אותך עד שאת פוקחת עיניים ורואה את השמיים הירוקים, כה יחידה הם משאירים אותך עד שאת מתחילה לנשום, כבדות, מחרחרת, ועמוק, מקרקשת כשרשרת-של-עוגן בהינתקה. את מיטלטלת-מזדעקת, קוראת לאמך. מה-ירוקים השמיים!

"דימדומי-החום מתמעטים", אומר קול, "הגסיסה מתחילה!"

הו, הללו! מה הם יודעים.

עכשיו לכו! זה הרגע! כולם הוזעקו מכאן. לכו, בטרם ישובו ובטרם תשובנה לחישר תיהם, לכי-רדי במדרגות, עברי על-פני השוער, מבעד לבוקר, המתלייל. בעליה-הכנף

צווחים בחשיכה כאילו פצחו מכאוביך ברננה. לכי הביתה! ושובי־שכבי במיטתך שלך עצמך, אף שהיא מתפפרת על ציריה. והיא מטורפת. כאן תמהרי־תחלימי! כאן תסוערי רק שלושה ימים על עצמך, ואת מרווה עצמך בשמיים הירוקים, כאן רק שלושה ימים תסלקי מעל פניך את המרק, שמביאה לך האשה מלמעלה, וביום הרביעי את גוסלת את הברֶה.

וביום השביעי, שהוא יום־המנוחה, בשביעי את יוצאת. הכאבים מרדפים אותך, את הדרך הרי תמצאי. קודם שמאלה, אחר ימינה ושוב שמאלה, חוצה את סמטות־הנמל, העלובות כל־כך, עד שאין להן ברירה אלא להוליך אל הים. אילו רק האיש הצעיר בקירבתך, אך האיש הצעיר איננו על־ידך. בארון היית יפה הרבה יותר. ואילו עכשיו פניך נעווים מרוב הכאבים, חדלו הכאבים לרנן. והזיעה שוב על מצחך, מלוא כל הדרך, לא—בארון יפייפית בהרבה!

הילדים משחקים בגולות בדרך. את רצה אל ביניהם, את רצה כאילו את רצה וגבך לפניך, ואף אחד אינו ילדך שלך. וכי כיצד יהיה אחד מאלה ילדך שלך אם אל הזקנה את חשה, זו שגרה ליד המסבאה? הרי זה ידוע לכל הנמל מהיכן הזקנה משלמת דמיי־ש שלה.

כבר היא עומדת בפתח. הדלת פתוחה, והיא מושיטה לקראתך את ידה, זו המלוכלכת. הכל שם מלוכלך. על אדן־התנור עומדים הפרחים הצהובים, ואלה אותם שהם שזורים בַּיִרִים, ושוב הם אותם. והזקנה חביבה יותר מדי. והמדרגות חורקות גם כאן. והאניות מיללות, בכל אשר תלכי, בכל מקום הן מיללות. והכאבים מטלטלים אותך, אבל אסור לך לצעוק. להן לאניות מותר לילל, אבל את אסור לך שתצעקי. הבי לזקנה את הכסף ליי־ש! אם נתת לה את הכסף בשביל היי־ש תסתום לך את הפה בשתי ידיה. מפוכחת מרוב היי־ש, הזקנה. היא אינה חולמת על הלא־נולדים. הילדים הצדיקים אינם מהינים לתבוע את עלבונם מלפני הקדושים, והלא־צדיקים גם הם לא. אבל את—את מהינה!

”השיבי לי לחיים את הילד שלי!”

זאת לא תבעה עוד אף אחת מן הזקנה. אבל את דורשת זאת. הראי גותן לך את הכוח לך. הראי הסומא עם כתמי־הזבובים מעוררך לדרוש מה שלא דרשה עדיין אף אחת.

”החיי אותו, שאם לא כן מפילה אני את הפרחים הצהובים שלך. שאם לא כן עוקרת אני את עיניך, שאם לא כן קורעת אני את החלונות שלך וצועקת אל תוך הסימטה, שישמעו מה שהם יודעים, אני צועקת —”

הזקנה נבהלת. ובבהלה הגדולה, בראי הסומא, עושה היא כבקשתך. אין היא יודעת מה היא עושה, אך בראי הסומא עולה הדבר בידה. האימה נוראה יותר ויותר, והכאבים שוב מתחילים סוף־סוף לרנן. ובטרם תצעקי יודעת את שיר־הערש: ישן, ינוק, ישן! ובטרם תצעקי מפיל אותך הראי שוב מכל המדרגות ומניח לך ללכת, מניח לך לרוץ. אל תרוצי מהר מדי!

מוטב שאי עיניך מן הארץ, שאם לא כן שמה יקרה שכאן למטה ליד הלוחים שמסביב

למגרש־הבנייה הריק תהיה פולשת אל זרועות איש. זרועות איש צעיר, שמסובב את כובעו. בזה את מכירה אותו. זהו שלאחרונה סובב את כובעו ליד הארון. הרי הוא שוב כאן! הנה הוא עומד כאילו מעולם לא נעדר, הנה נשען הוא אל הלוחים, את נופלת לתוך זרועותיו. שוב אין לו דמעות, תני לו משלך. והיפרדי בטרם תיתלי בזרועו. היפרדי מעליו! את לא תשכחי, אף אם הוא שוכח: בראשית נפרדים. קודם שיילכו שנים יחד מכאן, הלוחים שסביב מגרש־הבנייה הריק כופים פרידה לעולם. ואז אתם ממשיכים והולכים. יש כאן שביל שמוליך על־פני מחסני־הפחמים אל הים. אתם מחרישים. את מחכה למלה הראשונה, את משאירה אותה לו, לבל תהיה לך המלה האחרונה. הוא מה יאמר? מהר, בטרם תהיו על שפת־הים, הגונבת את הוה־רות! מה הוא אומר? מהי המלה הראשונה? וכי אפשר שתהיה קשה כל־כך עד שהיא מגמימה אותו, מאלצתו להשפיל מבטו? או שמא אלו ערימות־הפחם, הזקורות מעל ללוחים ומושכות צללים מתחת לעיניו ומסנוורות אותו בשחרורית שלהן? המלה הראשונה—עכשיו אומר אותה: זהו שמה של סימטה. כך נקראת הסימטה שבה גרה הזקנה. כלום אפשר הדבר? בטרם יידע שאת מצפה לוולד כבר הוא קורא לך בשם הזקנה, בטרם יאמר שהוא אוהב אותך קורא הוא בשם הזקנה. הירגע! אין הוא יודע דבר על הראי אך הנה רק אמר זאת וכבר שכח. בראי אומרים הכל, כדי שיהיה שכוח. והנה רק אמרת שאת מצפה לוולד וכבר גם לא אמרת זאת. הראי מחזיר הכל. ערימות־הפחמים נסוגות מפניכם. הרי אתם על שפת־הים וראים את הסירות הלבנות כאילו הן סימני־שאלה בגבול מבטיכם, הירגעו, הים מעביר את תשובתכם מעל פיהם, הים בולע מה שעוד ביקשתם לומר.

מכאן והלאה עולים אתם פעמים רבות במעלה שפת־הים, כאילו אתם יורדים בו, הביתה, כאילו אתם יוצאים, ומסתלקים כאילו הביתה, אתם הולכים. מה מלחשות הללו בשביסיהן הלבנים? "זוהי הגסיסה!" תדברנה־להן! באחד הימים יהיו השמיים חורים דיים, כה חורים עד שחורונם יזהיר, כלום יש זוהר שאינו זה של תכלית החוורון?

ביום זה משקף הראי הסומא את הבית הנדון, נדון קוראים האנשים לבית שסותרים, הם קוראים לזה נדון, אינם יודעים כינוי טוב מזה. אל יבהיל אתכם הדבר, השמיים עכשיו חורים דיים, וכמו השמיים בחוורונם כך גם מצפה הבית בגמר גזר־הדין לזיו העולם־הבא. מרוב הצחוק זולגות הדמעות על־נקלה. בכית דייך, השיבי לך את עטרתך. עכשיו עוד מעט שוב תיכלי להתיר את צמותיך. הכל בראי. ומאחרי כל מה שאתם עושים שרוע ירוק יס־המים, כשאתם יוצאים מן הבית, פרוש הוא לפניכם. בשובכם להתחרג בעד החלונות המשוקעים, והנה שוב שכחתם. בראי עושים הכל, שיהיה מחול.

מכאן והלאה מפציר הוא בכ להיכנס עמו. אך בלהיטות מתרחקים אתם מכאן וסרים מן החוף. אינכם פונים לאחור. והבית הנדון נשאר מאחריכם. עולים אתם במעלה הנהר, וחום־הקדחת שלכם עצמכם זורם לקראתכם, עובר על פניכם. הנה־הנה ירפה שידולו. ובוה הרגע שוב אין את מוכנה, אתם מסתגרים—והולכים. הרי זה השפל

הגורר את הים מכל חופיו. אפילו הנהרות מתמעטים בעת השפל. ומעבר משם, בעבר האחר, מסירים האמירים סוף־סוף את החופה. גגות־קש לבנים רדומים תחתיה. שימי לב. עכשיו הנה הוא מתחיל לדבר על העתיד, על הילדים הרבים ועל החיים הארוכים, ולחיי קודחות מלהט. הן מדליקות גם את שלך. דברים יהיו ביניכם, אם רוצים אתם בבנים או בבנות, ואת מעדיפה בנים. הוא מעדיף לעשות גגו רעפים, ואת מעדיפה — — — אך הנה כבר הרחקתם מדי במעלה הנהר. החרדה אוחזתכם. גגות־הקש שבעבר השני נעלמו. עכשיו אין שם עוד אלא שדות זכרים טחופיים. וכאן? תנו דעתכם על הדרך. מדמדם—כה בהיסוס, כדרך שידמדם רק הבוקר. העתיד חלף־עבר. העתיד הוא שביל על חוף־הנהר, שמשפתך בכרים הירוקים. שובו!
מה יהיה עכשיו?

עוד שלושה ימים אין הוא מעז עוד לשים ידו על כתפיך. שוב עוד שלושה ימים שואל הוא מה שמך, ואת שואלת אותו. ועכשיו אין אתם יודעים עוד זה את שמו של זה. גם אינכם שואלים עוד. כך יפה יותר. וכי לא נעשיתם סוד?
עכשיו שוב הולכים אתם, סוף־סוף, מחרישים זה אצל זה. אם עודו שואלך דבר של כלום, שואל הוא אם יירד גשם. מי יכול לדעת זאת? אתם מתנכרים־והולכים זה לזה. על העתיד זה־כבר חדלתם מדבר. רק לעתים רחוקות עודכם מתראים, אבל אין אתם זרים זה לזה דִּי־הצורך. המתנינו. האריכו רוח. באחד הימים יקרה הדבר. באחד הימים יהיה זר לך כל־כך עד שבאיזו סימטה חשוכה, אצל אחד השערים הפתוחים, תתחילי לאהוב אותו. לכל זמן ועת לכל חפץ. עתה היא העת.
“זה לא יארך עוד הרבה”, אומרים הללו מאחריך. “הולך לקראת הסוף!”
מה אלה יודעים! וכי אין הכל מתחיל עכשיו?

יום יבוא, שאת רואה אותו זו פעם ראשונה. והוא רואה אותך. הפעם הראשונה, כלומר: לא עוד לעולם. אך אל תיבהלו! אין אתם צריכים להיפרד זה מזה, זאת עשִׂיתם מכבר. מה־טוב שכבר עשיתם זאת.

יום־סתיו יהיה, מלא ציפייה לכך ששוב יהיו כל הפירות ניצנים. הסתיו, עם זה העשן הבהיר ועם הצללים המוטלים כרסיסים בין הפסיעות, כדי־כך שתוכלי לפצוע את רגליך בחודיהם, שאת נופלת עליהם כשאת נשלחת לשוק, לתפוחים, מתקוה ומעלי־צות את נופלת. איש צעיר קרב לעזור לך. המעיל עטוי עליו ברפון, והוא מחיך ומסובב את הכובע ואינו יודע לומר מלה. אבל אתם עליונים מאד באור הזה האחרון. את מודה לו ומשילה מעט את ראשך לאחוריק, ואז צמותיך ניתקות. הפכונות, ומשתלשלות. “אח”, אומר הוא. “עדיין את לא הולכת לבית־הספר?” הוא פונה עורף והולך ושורק לו מין זמר. כך אתם נפרדים, בלי הסתכל עוד זה בזה, לגמרי בלא כאב, ובלי דעת שאתם נפרדים. עכשיו שוב מותר לך לשחק עם אֶחֶיך הקטנים, ומותר לך ללכת אתם לאורך הנהר, בדרך שפת־הנהר תחת לאלנוסים, ושם מעבר לגגות־הקש הלבנים, כמו תמיד, בינות לאמירים. מה יביא העתיד? שום בנים. אחים הביא לך, צמות—להרקידין, כדורים להפריחן. אל תכעסי עליו, הרי זה מיטב אשר לו. בית־הספר, הוא יכול להתחיל.

עדיין גדולה את מעט, עדיין את חייבת ללכת בחצר בטורים ולחפש ולהסמיק ולצחקק מבעד לאצבעות. אך חפי עוד שנה אחת ושוב מותר לך לנתר מעל לחבלים ולתפוס את קצות־הענפים התלויים מעל לחומות. את הלשונות הזרות כבר למדת. אך אין זה נשאר קל כל־כך. שפתך שלך עצמך קשה הרבה יותר. קשה עוד יותר יהיה ללמוד קרוא־וכתוב, אך הקשה מכל הוא לשכוח את הכל. ואם חייבת היית במיבחן הראשון לדעת הכל, מותר לך בכל־זאת בסוף לא לדעת הכל. כלום תעמדי בכך? כלום תהיי שתקנית די־הצורך? כשתתיראי דיך ולא תפתחי עוד את פיה, יהיה הכל בסדר.

את תולה את הכובע הכחול, שכמותו חובשים כל ילדי בית־הספר, שוב על הקולב ואת יוצאת מבית־הספר. שוב סתיו. מכבר נעשו הפרחים ניצנים ופקעות, הפקעות—לא־כלום, והלא־כלום שוב פירות. בכל מקום הולכים הביתה פעוטות, שעמדו במיבחן שלהם, כמוך. אתם כולכם אינכם יודעים עוד ולא־כלום. את הולכת הביתה, אביך מצפה לך, והאחים הקטנים צווחים בקול ככל אשר יוכלו ומורטים בשערותיך. את משתיקה אותם ומנחמת את אביך.

עוד־מעט בא הקיץ והימים הארוכים. עוד מעט נפטרת אִמך. את ואביך מביאים אותה מבית־הקברות. שלושה ימים עודה מוטלת בין הנרות הדולקים, כמוך אז. פבו את כל הנרות בטרם תקיץ! אך היא מריחה את השענה ומתרוממת על זרועותיה ומקוננת חרש על הביזבון. ואז היא קמה ומחליפה את בגדיה.

טוב שמתה אִמך, כי שוב לא היית יכולה להסתדר לבדך עם אחיך הפעוטים. אבל עכשיו היא כאן. עכשיו היא עושה הכל, ומלמדת אותך לשחק היטב עוד יותר, לעולם אינך יודעת זאת די־הצורך. זוהי אמנות לא קלה. אך עדיין אין זה הקשה ביותר. הקשה ביותר הרי זה בכל־זאת לשכוח את הדיבור ולא לדעת עוד ללכת, ללמלם חסרת־אונים ולזחול על הארץ כדי לשוב ולהתחלל בחיתולים. הקשה מכל הוא לשאת את כל החיבוט ורק להביט עוד. האריכי רוח! עוד־מעט־קט והכל יהיה טוב. אלוהים ידע את היום בו את נרפית.

זהו יום־הולדתך. את באה לעולם ופוקחת עיניך וחוזרת ועוצמתן מחמת האור המרוֹבֵה. האור מחמם את אבריך, את זעה בחמה. את כאן, את חיה. אביך שח מעליך.

"זה הסוף—", אומרים אלה מאחריך, "היא מתה!"

שקט! הניחי להם לדבר.

(א. ב.)